

”Abildgaard” og dens historie

En tid ejet af kaptajn Valdemar Redsted, - Skødet til oprettelse af udstykningsforeningen

”Abildgaard” i Grurup sogn er en meget gammel gård, hvis første historie er dunkel og glemt. Som mange andre gårde har den haft en højst omskiftelig tilværelse, først en udflyttergård, beboet af fribønder, siden en adelig sædegård for senere som så mange af dens samtidige større gårde, at ende under Vestervig Kloster, indtil reformationen gjorde en brat ende på gejstlighedens jordhunger, og Staten igen solgte dens gårde og gods til private.

Folkeholdet på Abildgaard, Grurup ca. 1904.

Som adelsgoods har ”Abildgaard” aldrig spillet nogen større rolle, den lå ikke ved de gamle færdselsveje og har så vidt vides aldrig haft nogen befæstning. Dens besiddere har ikke hørt til dem, der kom til at præge Thylands historie. Mere kendt blev den i nyere tid, da den tilhørte den bekendte kaptajn Valdemar Redsted, og siden ved dens udstykning blev begyndelsen til udstykningsforeningerne.

I Vestervig Klosters eje

Hvornår Vestervig Kloster er kommet i besiddelse af gården vides ikke, men ved reformationen blev den solgt med 14 tdr. hartkorn og uden bøndergods. Dens første ejer, der findes omtalt, er Jens Laursen, der i 1598 skænkede alterkalken til Hassing kirke. I 1625 ejes den af Niels Christensen, der det år var tingsvidne i en sandflugtskommission over Hvidbjerg v. Å præstegård.

Det ser nu ud til, at den igen har tilhørt Vestervig Kloster, hvorfra den en snes år senere udlagdes af Kronen til borgmester på Kristianshavn, Jacob Madsens arvinger. Hans datter, Maren Bruun, fik gården. Hun var gift med oberst, Jean de la Haye, og efter hendes død i 1698 afstod arvingerne gården med dens bøndergods til deres svoger, generalkrigskommandør, Chr. Dietrich, hvis sønner, oberst, Joh. Chr. Dietrich og krigs- og landkommissionær, Elias Dietrich, arvede den efter moderen.

I 1749 købte Elias Dietrich broderens halvpart og solgte den senere til herredsfoged, Hans Jørgen Hellow, der i 1769 solgte den med 15 tdr. hartkorn og 11 tdr. tiende og 20 tdr. hartkorn bøndergods til Carsten Nielsen Samsøe for 4600 rigsdaler.

Skiftende ejere

I 1771 lod denne ejer gården gå på auktion, hvorved den købtes af Mads Willemoes, efter hvis død i 1797 den af enken Mette Tøfting, ved en ny auktion blev solgt til Peder Jørgensen, ”Tandrup”.

Omkring år 1800 var gården på 15 tdr. hartkorn med kongetiende af Hassing og Grurup sogne til knap 55 tdr. hartkorn og desuden 41 tdr. hartkorn bøndergods. Desuden hørte til gården Abildgaards Mølle. Gården omtales da som en smuk gård med gode bygninger. Hovedbygningen var med tre fløje.

Da Peder Jørgensen døde i 1809 overtog ved skiftet hans enke, Johanne Marie Høyer, gården, hvortil der nu var tilkøbt en del jord og noget bøndergods. I 1811 skødte hun ”Abildgaard” til sin søn, Lars Toft Jørgensen, for 40.000 Rdl. Han døde i 1821, og hans enke sad nu på gården, til hun 3 år efter giftede sig med sin forvalter, Hans Schou.

Denne skal have været en dygtig landmand, som fik meget ud af sin gård og dyrkede det store hedeareal op, men han var en streng herre, der ikke var bange for at lade stokken suse på karlenes rygstykker, når der var noget der gik ham imod. Ved en lejlighed, hvor en eller anden ytrede noget om vanskelighederne ved at styre så mange folk, sagde han da også, at så længe der var kæppe nok i haven, skulle han nok få karlene til at lystre.

I 1833 købte Hans Schou ”Kjølbygaard”, det var midt i landbrugskrisen. Han gav kun 19.500 Rdl. for denne gård, som nu 15 år senere med omtrent samme tilliggende blev solgt for 65.000 Rdl. Samtidig med købet af denne gård solgte han ”Abildgaard” til Arent von Skoneu, der stammede fra ”Kjølbygaard”. Allerede i 1836 solgte denne igen gården til S. L. Nielsen, der 3 år senere solgte gården til Chr. W. Valeur.

En af tidens driftigste landmænd

Denne ejer var en af Thylands dygtigste landmænd på denne tid, han var således den eneste i amtet, der havde schæferi med rasefår, idet han fra Salling havde indkøbt Merinos får. Han havde ikke mindre end 200 af disse.

Denne fårerace var almindeligt antaget som et meget sart dyr, der ikke kunne tåle det barske klima heroppe, men ved hensigtsmæssig behandling viste han, at de udmærket kunne trives her. Af hans regnskab fremgik det, at Merinofåret gav 2-3 mark mere i indtægt end de andre fåreracer, man havde dengang.

”Abildgaard” havde da 18 tdr. hartkorn og 340 tdr. land agermark. Den årlige hø avl var 40 læs, og besætningen var foruden schæferiet 10 heste og 47 kvier og malkekøer.

Valeur drev sit landbrug meget rationelt i forhold til tiden, han brakkede og merglede og havde sine marker inddelt til det såkaldte kobbelsbrug. Efter helbrak fulgte raps, rug, byg, kløver i 2 år, derefter igen byg eller rug og udlægshavre og kløver igen i 3 år. Det var en driftsmåde, der var ny i Thy, og særlig beregnet på en bedre korndyrkning med en god og tung kerne.

Først i halvtredserne solgte Valeur, der havde opdyrket 50 tdr. land hede, gården til Chr. Secher, som i 1857 solgte den til H. Chr. Ægidius for 56.000 kr. Dennes økonomiske forhold var ikke videre gode. Allerede året efter overdrog hans fallitbo gården til vicekonsul, H. P. Rygaard, der i 1859 solgte den til kaptajn, Redsted.

Den gamle kaptajn (1825-1902)

Kaptajn, Ferdinand Chr. Valdemar Redsted, var født i København i 1825. Historisk Årbog for Thisted Amt 1926 indeholder en længere beskrivelse af hans levnedsløb og hans deltagelse i de slesvigske krige. (Red. den er værd at læse).

Oprindelig stammede slægten fra Norge, hvorfra bedstefaderen som officer var forflyttet til Danmark. Hans far var ligeledes officer og var bl. a. lærer for den senere konge, Chr. den Niende. Han var senere udskrivningschef i Ålborg. I sine unge år kom Valdemar Redsted, til landvæsenet og var ved krigens udbrud i 1848 forvalter på en stor gård i Skåne.

Da han hørte om den danske konges opfordring til dannelsen af et frivilligt korps, meldte han sig straks og blev optaget i et af disse korps, som var betegnet som Hjemmegårdsskytterne. Allerede i juli måned stod han som forpost ved Kolding og var den 1. august med i den første træfning, hvor han viste stort personligt mod.

I vinteren 1849 var han på kommandoskole og fik sin uddannelse som sekondløjtnant. Han deltog herefter som befalingsmand i de to andre krigsår – kendt er han af alle gennem Valdemar Rørdams digt ”Den gamle Kaptajn”.

Valdemar Ferdinand Christian Redsted ca. 1890.

I sommeren 1851 blev Valdemar Redsted hjemsendt, og vendte igen tilbage til landbruget. I 1854 blev han gift, og efter at han har boet flere steder, købte han altså i 1859 "Abildgaard", der da havde ca. 300 tdr. land, men bygningerne var gamle og faldefærdige. Markerne var ude af drift, og gården gav ham tab.

I efteråret 1863 blev han igen indkaldt til hæren og måtte overlade gårdens drift til hustruen, medens han gjorde vinterfelttoget med. Han deltog i Dannevirkekampene og var med sit kompagni på Dybbøl, hvor han i særdeleshed udmærkede sig den 18. april, hvor han blev hårdt såret af to skudsår og senere tilbragte en tid i tysk fangenskab.

For sit mod og udførte bedrifter i krigen blev han dekoreret med Ridderkorset og udnævnt til kaptajn. Krigen var nu forbi, hvorfor kaptajn, Redsted, vendte hjem til "Abildgaard", hvor der i mellemtiden havde været et tyfusangreb, så ingen, af den grund, ville tjene der.

Redsted, så sig nødsagt til at sælge gården og søgte ind på embedsvejen. Han blev, efter at have haft flere stillinger, i 1876 ansat som postmester i Thisted, et embede han besad til 1902. Han døde et par måneder efter at han havde taget sin afsked.

Fra arbejdsmand til ejer af tre store gårde

Det var i 1869, at forpagter, Niels Jensen, af Redsted, købte "Abildgaard". Han skal have været en meget dygtig mand, der begyndte som almindelig arbejdsmand, og som en overgang ejede ikke mindre end tre større gårde, idet han samtidig ejede "Toppenbjerg" i Vestervig og "Engbjerggaard" på Struerengen. "Abildgaard" lod han de sidste år drive ved en bestyrer, men da de dårlige tider, i slutningen af 80'erne, meldte sig, måtte han realisere sine ejendomme. "Abildgaard" med sine 345 tdr. land geom. og 19 Tdr. og 6 Skp. hartkorn, solgt til L. P. Frederiksen.

Da L. P. Frederiksen anlagde mejeri og uldspinderi på gården

L. P. Frederiksen, hvis fader var bestyrer af den udtørrede Flade Sø, havde i sine unge dage været på sjællandske herregårde, hvor han havde lært mejerivæsenet. Efter at han havde overtaget "Abildgaard", indrettede han et mejeri her og købte mælken fra de nærliggende gårde. Dette privatmejeri drev han, til der i 1897 blev oprettet et andelsmejeri i Hurup, hvor hans mejerist, Pedersen Slej, blev ansat som midlertidig bestyrer.

Omtrent samtidig med mejeriet anlagde han i den østre fløj et uldspinderi, det eneste i Sydthy, hvor ulden fra større dele af Sydthy blev kartet og spundet. Da mejeriet i 1897 blev nedlagt, flyttedes uldspinderiet til Vestergade i Hurup, hvor det blev drevet i nogle år.

Endskønt L. P. Frederiksen ikke var uddannet som landmand, gik han med stor energi op i arbejdet med at forbedre sit store landbrug. Hvor der var noget at lære havde han øjnene med sig; han blev snart en af egnens dygtigste landmænd.

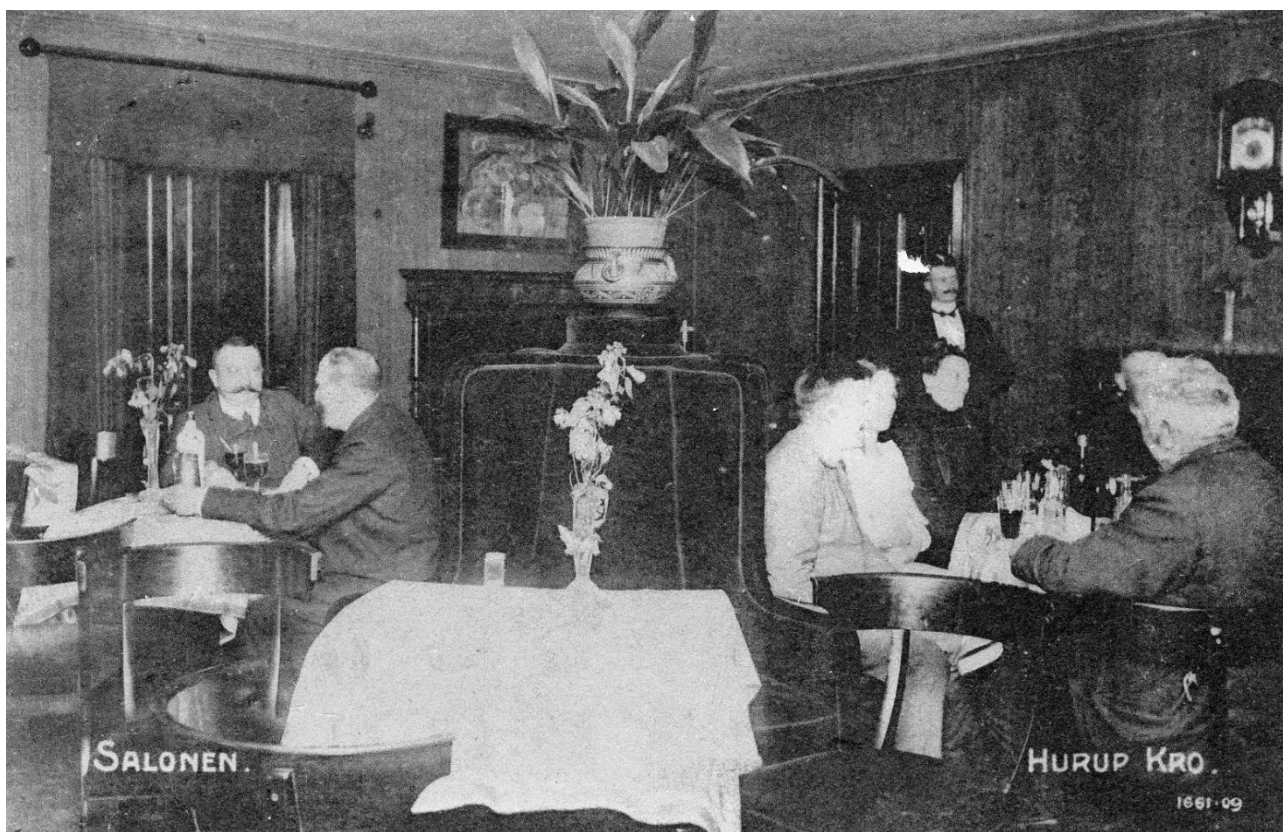
Særligt havde kreaturhandelen hans store interesse, og da Kreatursportforeningen for Sydthy blev oprettet, blev det naturligt Frederiksen, der blev ansat som foreningens direktør. Også på mange andre områder kom han til at præge det landøkonomiske arbejde i Sydthy. Han var således, i mange år, formand for Det thylandske økonomiske Selskab, og blev da også, for sin store indsats i erhvervslivet udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Gårdens udstykning og oprettelse af den første udstykningsforening

Kreatureksportforeningen og andre hverv lagde efterhånden stort beslag på Frederiksens tid. Da dårligt helbred stødte til, besluttede han sig for at sælge gården. Sammen med et par andre mænd havde han spekuleret i at udstykke gården, men da der i 1906 var vedtaget loven om udstykning, hvorefter der ydedes 2. prioritets lån i oprettede småbrug, kom tanken frem om at starte et udstykningselskab med udstykning af "Abildgaard" for øje.

Et udvalg bestående af landstingsmand, L. K. Kristensen, overretssagfører, Schoug og konsulent, N. N. Stensgaard, alle fra Hurup, gik straks i gang med at søge en udstykningsforening dannet.

Den 24. januar 1907 udstedtes indbydelse til et møde på Hurup Kro, og den 25. januar var der i Thistedbladene en artikel, der opfordrede til at slutte sig til foreningen. Dagen efter, den 26. januar, samledes man igen på Hurup Kro, hvor der var kommet, ikke så få, interesserede til stede.

Hurup Kro, Salonen.

På mødet blev der bl. a. talt for sagen af L. K. Kristensen, N. Steensgaard og Kirkegaard, Agger, og man forelagde planen, hvorefter der skulle tegnes 35.000 kr. som garantikapital, og gården havde man på hånden til en bestemt pris.

Alle de fremmødte var ikke så sikre på planens gennemførelse som indbyderne. Man havde jo endnu ikke eksempler fra andre steder. Man fandt, at mindst $\frac{1}{3}$ af jorden skulle være lovet bort forinden, da det sikkert vilde være og volde store vanskeligheder, for husmændene at opnå den tilstrækkelige kredit.

Men der var dog overvejene stemning for at søge beløbet tegnet. På Landboforeningens generalforsamling, den 5. februar, samme år, kunne der meddeles, at der allerede var tegnet for 20.000 kr. af den nødvendige kapital. Det resterende beløb var hurtigt sikret, og allerede 6 dage efter, den 11. februar, kunne der holdes konstituerende generalforsamling på Hurup Kro, hvor en af landets første udstykningsforeninger trådte ud i livet.

Den første bestyrelses formand blev landstingsmand, L. K. Kristensen, Hurup, sekretær blev overretssagfører, Schoug, Hurup, gdr. A. Nic. Jensen, Balsby, konsulent, N. N. Stensgaard, Hurup, gdr. A. C. Enggaard, Ullerup. Foreningens navn blev: ”Sydthys Udstykningsforening” og dens opgave skulle være at virke inden for Det thylandske landøkonomiske Selskabs område.

”Abildgaard” blev nu med sine 500 tdr. bygsædeland købt af L. P. Frederiksen for 125.000 kr. Af jorden var kun 6 tdr. bygsædeland, der lå vestligst i Hurup Hede, og af det øvrige tilliggende lå ca. 75 tdr. bygsædeland i Hurup sogn, syd for bakken der både var sogne- og herredsskel. Besætningen var da 125 kreaturer, 22 heste og 60 får. I handlen var det bestemt at L. P. Frederiksen skulle drive hovedgården på selskabets regning til 1. november 1907 og desuden indgå på, at tilså de parceller, hvis købere ikke kunne overtage dette før til efteråret.

Den første ejendom, som blev udstykket fra Abildgaard, 1904.

Salget af de 18 parceller, der blev udlagt, foruden hovedparcellen, skete hurtigt, og køberne fik deres jorde til priser, hvoraf de laveste var 100 kr. og de højeste 350 kr./td. bygsædeland. Da flere af ejendommene fik deres 30 tdr. bygsædeland for 3000 kr. og byggede for 2800-3300 kr. Det var således passende ejendomme til små penge, der rejste sig på ”Abildgaards” udmarker, og jorden var tillige af ret god kvalitet.

Da gården udparcellering og status var opgjort, var der et overskud på 20.270 kr. som blev fordelt mellem parcellerne, dels efter jorden og dels efter skøn således at de, der havde fået jorden med huller og mergelgrave, fik noget til udfyldning af disse.

Efter endt udstykning af gården var foreningens arbejde egentlig sluttet og den blev likvideret i 1909. Men resultatet havde været så udmærket, at det fristede til fortsættelse. Den 22. februar 1909 samledes en del af de ledende mænd fra Sydthys Udstykningsforening, sammen med repræsentanter fra Nordthys Husmandsforeninger og andre til et møde i Thisted. Her oprettede man så Thylands Udstykningsforening, der gennem årene udstykkede mange af Thylands store gårde. De første var ”Landbolyst” i 1910 og ”Overgaard” i 1911.

Fra Sydthys Udstykningsforening har man endnu et varigt minde, idet der, efter at regnskabet var afsluttet, fremkom yderligere en sum penge bl. a. fra Kreditforeningernes Reservefond.

På et møde afholdt d. 8. april 1909 vedtoges det at oprette et fond på 1700 kr. hvis indtægter skulle gå til fremme af arbejdet for småbrug indtil 30 Tdr. land. Fondet skulle være under tilsyn af Det Thylandske landøkonomiske Selskab. Man anvender pengene til præmier og regnskabstilskud samt til afholdelse af visse landbrugskurser. Fondet, der nu andrager ca. 3000 kr., har en bestyrelse på 3 medlemmer, formanden for Det thylandske landøkonomiske Selskab, Kr. Fuglsang, Kr. Kristensen, Refsbøl, og J. Kr. Jensen, Hørdum.

Hovedparcellen

Hovedparcellen med et tilliggende af 119 Tdr. bygsædeland og 6 Tdr. hartkorn blev solgt til Niels Kathrinus Jensen. Han nedrev det gamle 3-fløjede herskabshus, om hvis store sal, der fortaltes, at en tidligere ejer lod loftet over denne løfte så højt, at han kunne ride derinde på sin hest.

I stedet for blev det nedrevne byggedes det nuværende stuehus. N. K. Jensen, afstod gården til sin søn, Jens Mathias Jensen, der i 1928 solgte den til den hjemvendte amerikaner Thorvald Nicolajsen, der endnu har gården. Marken drives i 7 marks drift. Der holdes en besætning på 80 kreaturer, 7 heste og ca. 50 svin, foruden at der til gården hører et større hønseri.

Af Redaktør, Kristian Andersen, Hurup.

Digitaliseret af P.M. Kjær.